

ZAPOŠLJAVANJE TRAŽILACA AZILA I OSOBA KOJIM JE ODOBREN AZIL ILI PRIVREMENA ZAŠTITA

Priručnik za poslodavce

ВЛАДА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Projekat sprovode

UNHCR
The UN Refugee Agency

IOM
UN MIGRATION

КОМЕСАРИЈАТ ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ
И МИГРАЦИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Sigurne procedure. Prava za sve. Jačanje upravljanja migracijama i sistema azila u Srbiji“, koji sprovodi UNHCR Srbija u partnerstvu sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, Komesarijatom za izbeglice i migracije i IOM Srbija, uz podršku Švajcarske. Autor/ka je isključivo odgovoran/na za sadržaj publikacije, koji ne odražava nužno zvanične stavove Švajcarske.

UNHCR Srbija izražava iskrenu zahvalnost projektnim partnerima i donatoru na ovom projektu, kao i Nacionalnoj službi za zapošljavanje, na stručnim sugestijama pruženim tokom izrade ove publikacije

Zbog čega ljudi traže zaštitu Republike Srbije?

Ljudi koji su bili prisiljeni da napuste svoje zemlje zbog **rata, sukoba ili progona** mogu zbog toga da zatraže i dobiju zaštitu Republike Srbije. U svoje zemlje ne mogu da se vrate, jer bi to njihove živote dovelo u opasnost. Po međunarodnoj definiciji, osobe u ovakvoj životnoj situaciji nazivamo izbeglicama¹. U našoj zemlji mogu dobiti zaštitu u vidu azila i privremene zaštite, koji im omogućavaju i pravo na legalni boravak i rad.

Tražioци azila su stranci čiji su zahtevi za azil u toku i o kojima nadležni organ tek treba da donese odluku. Važno je razlikovati lica kojima je odobreno pravo na azil ili privremena zaštita i tražioce azila od drugih kategorija stranaca koji borave u Republici Srbiji – njihov razlog dolaska, potrebe, pravni status i dokumenta su drugačiji.

Kako su njihov status, prava i obaveze regulisani u Srbiji?

Zakon o azilu i privremenoj zaštiti Republike Srbije reguliše boravak, status, prava i obaveze:

- **lica kojim je odobren azil** (utočište ili supsidijarna zaštita)
- lica kojim je odobrena **privremena zaštita**,
- **tražilaca azila**.

Ovaj Zakon definiše azil kao **pravo na boravak i zaštitu**, i to u vidu:

- **prava na utočište**, odnosno boravak i zaštitu koje se daje izbeglici za koga nadležni organ utvrdi da **opravdano strahuje od progona** u državi porekla ili uobičajenog boravišta,

¹ Član 1. Konvencije o statusu izbeglica, koju je ratifikovala Republika Srbija: „Izbeglica je stranac koji se zbog opravdanog straha od progona zbog svoje rase, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti ili pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog svojih političkih uverenja ne nalazi u državi svog porekla i nije u mogućnosti ili zbog tog straha ne želi da se stavi pod zaštitu te države, kao i lice bez državljanstva koje se nalazi izvan države svog uobičajenog boravišta i koje ne može ili zbog tog straha ne želi da se vrati u tu državu”.

- **supsidijarne zaštite**, koja se odobrava strancu koji bi u slučaju povratka u državu porekla ili uobičajenog boravišta bio **izložen trpljenju ozbiljne nepravde** i koji ne može ili koji se zbog takve opasnosti ne želi staviti pod zaštitu te države.

Treći vid zaštite je **privremena zaštita**, koja se odobrava odlukom Vlade u slučaju masovnog priliva raseljenih lica koja se ne mogu vratiti u državu porekla, odnosno uobičajenog boravišta. U Srbiji je trenutno odobrena raseljenim licima iz Ukrajine, u postupku kraćem od postupka azila.

3 Kako izgleda postupak azila u Srbiji?

Stranci koji traže zaštitu u Srbiji zahtev za azil podnose **Kancelariji za azil Ministarstva unutrašnjih poslova** (MUP), koja im potom izdaje ličnu kartu. Tražioci azila na intervjuima službenicima Kancelarije obrazlažu svoj zahtev i razloge zbog kojih ne mogu da se vrate u zemlju porekla. Imaju status tražioca azila sve dok ne dobiju konačnu odluku u azilnom postupku.

Ako je zahtev prihvaćen, stranac dobija azil u Republici Srbiji – **pravo na utočište, ili supsidijarnu² zaštitu**.

4 Koje lične dokumente im izdaje Republika Srbija?

U skladu sa njihovim statusom, MUP Srbije im izdaje sledeće **lične dokumente³**:

- lična karta za lice kojem je odobreno pravo na utočište, sa rokom važenja od pet godina
- lična karta za lice kome je dodeljena supsidijarna zaštita, sa rokom važenja od godinu dana

² Zakon o azilu i privremenoj zaštiti Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 24/2018), član 25.

³ Zakon o azilu i privremenoj zaštiti Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 24/2018), članovi 89. i 90.

- lična karta za lice kome je dodeljena privremena zaštita (raseljena lica iz Ukrajine), sa rokom važenja od godinu dana,
- lična karta za tražioca azila, sa rokom važenja od šest meseci.

Rok važenja svih navedenih ličnih dokumenata može biti produžen. Svi tražioci azila, lica kojima je odobren azil ili privremena zaštita su registrovani u MUP-u, koji im osim ličnih karata izdaje i **evidencijski broj za strance (EBS)**⁴, čija važnost je jednaka JMBG-u.

Njihove lične karte izgledaju drugačije od dokumenata državljana – plastificirane su i popunjene rukom. Predviđeno je da izgled ličnih dokumenata ljudi kojim je odobreno pravo na azil (utočište ili supsidijarna zaštita) bude unapređen tokom 2026. godine.

5 Kako pristupaju tržištu rada u Srbiji?

Prema Zakonu o zapošljavanju stranaca u Republici Srbiji, za pristup tržištu rada im nije potrebna jedinstvena radna dozvola⁵:

- stranci kojima je odobreno pravo na azil (utočište ili supsidijarna zaštita) ili privremena zaštita mogu da se zaposle uz **ličnu kartu**, dok
- tražioci azila pored **lične karte** prilažu i **potvrdu o statusu**, koju izdaje **Kancelarija za azil**, imajući u vidu da mogu legalno da počnu da rade **šest meseci nakon podnošenja zahteva za azil**, ukoliko odluka o njihovom statusu još nije doneta.

Kao institucija nadležna za prihvatanje i integraciju, Komesarijat za izbeglice i migracije Republike Srbije (KIRS) licu kojem je odobreno pravo na azil obezbeđuje pomoć prilikom uključivanja na tržište rada, u vidu:

⁴ Zakon o centralnom registru stanovništva Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 17/2019), član 10, stav 10.

⁵ Zakon o zapošljavanju stranaca u Republici Srbiji ("Sl. glasnik RS", br. 128/2014, 113/2017, 50/2018, 31/2019 i 62/2023), član 3.

- 1) pomoći u pribavljanju neophodnih dokumenata potrebnih za prijavljivanje na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje i agencija za zapošljavanje;
- 2) pomoći u započinjanju procedure priznavanja stranih školskih isprava;
- 3) obezbeđivanja uključivanja u dodatno obrazovanje i obuke u skladu sa potrebama tržišta rada;
- 4) pomoći u uključivanju u mere aktivne politike zapošljavanja.

Takođe, poslodavci se mogu obratiti savetniku za integraciju u KIRS-u i dostaviti informacije o slobodnim pozicijama za koje traže kandidate.

6 Zašto je njihovo zapošljavanje korisno za vaše poslovanje?

Ljudi koji beže od rata i progona su jedna od najranjivijih grupa u svakom društvu, koja sa sobom donosi raznovrsne **talente, znanja i iskustva**. Prilika za dostojanstveni rad za njih predstavlja i mogućnost da se sami brinu o sebi i svojim bližnjima, ostvare bliskiji kontakt sa lokalnom zajednicom i brže se integrišu. Njihovim zapošljavanjem, poslodavci:

- u kompaniju unose **nova iskustva i perspektive sa drugih tržišta**,
- unapređuju **diverzitet i inkluzivnost**,
- otkrivaju i koriste njihove **veštine, znanja i talente**,
- jačaju svoju **društvenu odgovornost** i odnos prema zajednici.

Kako UNHCR može da pomogne u njihovom zapošljavanju?

UNHCR u Srbiji na dnevnom nivou savetuje ljude koji beže od rata i progona u oblasti zaposlenja i [povezuje ih sa odgovarajućim poslodavcima](#), sa kojima [deli relevantne informacije o kandidatima](#) za zaposlenje.

Takođe, UNHCR je [na raspolaganju poslodavcima za sva pitanja i dodatne informacije](#) koje se tiču statusa, dokumenata, profila kandidata, ali i [treninga, informativnih sesija](#) i drugih resursa koji mogu da doprinesu što efikasnijoj integraciji lica kojim je odobren azil i privremena zaštita, odnosno tražilaca azila u radnu sredinu.

UNHCR i IKEA Srbija su pokrenuli [mrežu privatnog sektora „Za izbeglice“](#), koja okuplja privredne aktere voljne da prisilno raseljenim ljudima ponude prilike za stažiranje i zaposlenje, kao i obuke, donacije proizvoda i druge vidove podrške. Mrežu trenutno čini 14 kompanija i poslovnih asocijacija.

Kao nadležni državni organ, KIRS takođe može da pomogne pri zapošljavanju, kreiranjem radne biografije kandidata, pružanjem tehničke podrške i pomoći pri pronalasku posla u smislu potražnje oglasa u skladu sa obrazovnim i iskustvenim preferencijama korisnika, kao i kontaktiranjem sa poslodavcima.

Koje prakse su se pokazale dobrim u njihovom zapošljavanju?

[Obuke ili informativne sesije](#) za zaposlene, o [položaju i radnoj integraciji](#) ljudi koji beže od rata i progona, kao i interkulturalnim veštinama, pokazale su se kao dobra praksa pri njihovom zapošljavanju.

Novim zaposlenima je važna direktna podrška, posebno u početku, u vidu **mentora** kao osobe za kontakt tokom uvodnog perioda. Treba imati u vidu i moguće **kulturološke razlike** – neka pravila i vrednosti razlikuju se kod različitih kulturnih grupa, kao što su tačnost, rodna ravnopravnost ili striktno razdvajanje posla i privatnog života.

IKEA Jugoistočna Evropa i UNHCR od 2021. godine sprovode program „**Veštine za zapošljavanje**“ u Srbiji, Hrvatskoj i Rumuniji, koji podrazumeva plaćenu tromesečnu radnu praksu za lica kojim je odobren azil ili privremena zaštita i tražiocje azila. Program je prilika za njih da iskažu svoje talente i vrednosti, ujedno usavršavajući različite veštine. Učesnicima su na raspolaganju različiti treninzi i obuke, uključujući psihološku podršku. Više od 50 odsto učesnika nastavilo je da radi u kompaniji po okončanju programa.

Više informacija o ovom primeru dobre prakse možete saznati u videu [Veštine za zapošljavanje](#), na UNHCR Srbija YouTube stranici, kao i u vodiču za poslodavce koji je IKEA pripremila na osnovu višegodišnjeg iskustva sa različitim tržišta, dostupnom [na ovom linku](#), na sajtu UNHCR Srbija.

9

Šta je još važno da poslodavci znaju?

Korisno je znati osnovne informacije o pravima koje ljudi koji beže od rata i progona uživaju u Srbiji, u skladu sa Zakonom o azilu i privremenoj zaštiti, kao i drugim relevantnim propisima.

PRAVA TRAZILACA AZILA:

- boravak i sloboda kretanja u RS	- osnovno i srednje obrazovanje
- materijalni uslovi prijema	- pristup tržištu rada (nakon šest meseci)
- informisanje i besplatna pravna pomoć	- lična dokumenta
- sloboda veroispovesti; - socijalna pomoć	

**PRAVA LICA KOJIM JE
ODOBREN AZIL
(UTOČIŠTE ILI SUPSIDI-
JARNA ZAŠTITA):**

- boravak i sloboda kretanja; - smeštaj
- zdravstvena zaštita; - obrazovanje
- pristup tržištu rada;
- besplatna pravna pomoć
- socijalna pomoć; - pravo svojine
- sloboda veroispovesti; spajanje porodice
- lična dokumenta (LK i putna isprava za izbeglice);
- pomoć pri integraciji

**PRAVA KORISNIKA
PRIVREMENE ZAŠTITE:**

- boravak i sloboda kretanja
- kolektivni smeštaj
- informisanje i besplatna pravna pomoć
- sloboda veroispovesti
- zdravstvena zaštita
- osnovno i srednje obrazovanje
- pristup tržištu rada u periodu važenja privremene zaštite
- lična dokumenta

Dužni su da poštuju Ustav, zakone i druge propise, sarađuju sa Kancelarijom za azil, prijave promenu adrese ili gubitak lične karte. Sve materijalne i pravne izmene prijavljuju i Komesarijatu za izbeglice i migracije Republike Srbije (KIRS).

Tražiocima azila imaju pravo na smeštaj u centrima za azil kojim rukovodi KIRS. Ukoliko poseduju sopstvena novčana sredstva, mogu o svom trošku boraviti van ovih smeštajnih kapaciteta, isključivo uz prethodno odobrenje Kancelarije za azil, koje se izdaje pošto je podnet zahtev. Izuzetno, može se izdati i ranije ako to zahtevaju razlozi sigurnosti stranca koji je registrovan da je izrazio nameru da traži azil.

Tokom radionica koje je UNHCR organizovao u saradnji sa KIRS-om, lica kojim je odobren azil ili privremena zaštita, kao i tražioci azila, formulisali su **preporuke** za privatni sektor, imajući u vidu sopstvena iskustva na radnom mestu. Možete ih pročitati [na ovom linku](#), na sajtu UNHCR Srbija.

Budite tu *#Zalzbeglice!*

UNHCR poziva sve društveno odgovorne kompanije zainteresovane za saradnju da nam se jave na srbbesaradnja@unhcr.org ili putem telefona 063 434 173.

Blisko sarađujemo sa privatnim sektorom i izuzetno smo zahvalni svim kompanijama koje nude dostojanstveno zaposlenje ljudima koji beže od rata i progona, kao i sve druge vrste značajne podrške.

UNHCR Predstavništvo u Srbiji

Bulevar Zorana Đinđića 64
11070 Beograd, Srbija

www.unhcr.rs

